

Onko näyttämötaiteellamme tulevaisuutta

Kirj. Juho Puolakka.

II.

Tuskinpa mistään taiteesta on niin vaikea kirjottaa kuin näyttämötaiteesta. Joka hetki tuntee olevansa jätettyä vain omien vaikutelmiensa ja niiden herättämien käsitysten varaan, vieläpä silloinkin, vaikka yhä uusiintuvat viestit kertovat yllättäviä asioita lohdulliseen ja vissiin suuntaan.

Edellisen tätä asiaa käsittelevän kirjoituksen tarkoitus oli osoittaa, että näyttämötaitee, kaikista "itsenäisyys- ja impressionisista" vaatimuksistaan huolimatta, on kaikkina aikoina ollut mahdava ase hallitsevan luokan käsissä; reformipyrkimykset ovat aina olleet pintapuolisia ja näennäisiä. Tämän ohella on teatteri ollut valtalukon mieluisu viihdyke, itseimartelun työssija, "tuutillu-kehto", jota se vaalinn hellydellä ja huolella. Mutta varsinaiselle kansalle teatteria on pidetty miltei salattuna laitoksena, epämääräisenä pyhättönä, joka on tarkoitettu vaikuttamaan suunnilleen samalla tavalla kunn "Ave Maria" katolisessa kirkossa. Sen tarkoitus on aina pitänyt jäädä epäselväksi, mutta herättää kuitenkin määrättyä pelkoa ja kunnioitusta, mysterio jonka verhoja ei saisi kansalle avata muuten kun määrättyjä tarkoituksia varten.

Kaikkia tutkiva ja kaikista elämänilmiöistä selville pyrkivä työväenliike, tahtoo tälläkin alalla kohottaa tuota vuosisataista salaperäisyyden verhoa, tahtoo vetää päivänvaloon siinä piilevän varsinaisen tarkoituksen, tarkoituksen, jonka vaikutuksista se jo on päässyt selville. Ja tähän tehtävään ryhtyy työväenliike, ei pintailmiöitä käsitellen, vaan paljastaen suurille joukoille koko totuuden, vetään esille peitoksen, osoittaen muutoksen välttämättömyyden, selittäen muuto ten epäämättömän oikeuden.

Porvarillinen selitys, että jonkun taiteen rennessanssi alkaa aina silloin kun se pyrkii olemaan omaa itseänsä, ei ole

läheskään paikallaan silloin kun on kysymyksessä koko taiteen sosialiseeraus, kun vaaditaan jyrkkää suunnanmuutosta teoriassa ja käytännössä. Tuo taiteitten itsenäisyysvaatimus ei kelpaa ensinkään ohjeeksi meille, aikoessamme luoda omaa näytelmäämme. Sen vaatimuksen lähtökohtana on; "taidetta taiteen vuoksi". Selitys kuulostaa kylä hyvältä ja saattaa eksyttää asiasta "ulkona olevan" hyväksymäänkin tuon määritelmän. Mutta mikä on siitä oleellinen seuraus? Muutama sana lienee omiansa asiasta käsitteitä täsmällistytämään. Niinsanottu "Impressionistinen" suunta näyttämötaiteessa, joka on viime vuosikymmenien ilmiö, tarkoittaa pyrkimystä dekoratiivisuuteen, s. o. koristeelliseen ja maalauselliseen ja tyyliteltyyn esitystapaan, jonkinlaiseen näyttämölliseen viivojen ja värien karkeloon, uhmaten kaikkea luonnollisuutta, halveksien aatteellisia arvoja. Tälle suunnalle kelpaa apulaiseksi koristemaalari, joka "Kubismin" käsitämättömien sääntöjen mukaan maalalle näyttämöllisiä maisema-panoraamoja, joiden tarkotusta ei kukaan ymmärrä. Se etsii Modernin kirjallisuuden viimeisempiä saavutuksia, joissa perverseiteetti, luonnottomuus, on saavuttanut täydellisyytensä, joissa henkinen tyhjyys palvelee raupeuttunutta makua. Jos kysyttäisiin, mihin tällä sekamelskalla ajetaan pyrkiä, niin vastauksen asemasta selitetään avoimesti; näyttämötaiteen ei tule olla kirjallisuutta, plastikkaa eikä lausuntoa, se ei saa pitää puheita eikä opettaa, ei kertoa eikä selitellä, vaan sen tulee olla "omaa itseänsä" — näyttämötaidetta! Sitten selitetään edelleen; Naturalismi on elänyt aikansa, todellisuuden tunnantarkka kuvaaminen ja esittäminen ei suinkaan sovellu näyttämölle, sillä harmaan arkielämän puutteet ovat liian ahtaat, jokapäiväisyys matalaa ja tympäsevää, niihinhän mahtuvat ainoastaan arkipä-

vän ihmiset. Näyttämön tulee olla "omaa itseänsä". Tuo omituinen selitys on kuitenkin loogillinen. Se on seuraus tarkotuksista, joka on keksitty tukahuttamaan niitä ääniä, jotka uskaltaivat vaatia teatteria lähemmäksi kansaa, ääniä, jotka tarkoittavat mullistavaa uudistusta näyttämöllä, sosialistisen maailmankatsomuksen mukaan. Ja ensikädessä sillä on tarkoitus tukkia sellaisten vapaamielisten kirjailijoiitten suut, jotka silloin tällöin sosialismin noususta eksyivät sanomaan vaikkapa puolenkin totuudesta. Tämän ohella on huomattavana eräs rinnakkaisilmiö, joka vaikutuksiltaan ei ole ollut vähemmän vaaraton, jota etenkin Suomen herrasteatterissa on viime vuosina harjoitettu, vastapainoksi Työväen Teatterin vaikutukselle. Porvariteatteri, huomattuaan kannattajajoukkonsa vuosi vuodelta hupenevan ja havaittuaan, että heitä vierova joukko kuuluu työväen luokkaan, keksi keinon asiantilan korjaamiseksi. Se valitsi maailman kirjallisuudesta henkisesti prostituertuneimmat nimet, liittäen heidän tuotteistaan petollisimmat ohjelmistoonsa, se palkkasi kaarloatransa ja einoleijonnsa y. m. kotimaisiksi kokeiluoikseen, antaen heidän tehtäväkseen osoittaa työväenyöstävällisyyttä. Näissä näytelmissä huokuu näennäistä myötätuntoa alemmaa luokkaa ja sen pyrkimyksiä kohtaan, mutta aina loppuratkaisussa osoitetaan kokonaan väärä tie kulettavaksi. Tällainen petos on kantanut ainakin hetkisiä hedelmiä; onhan voitu "Työväen näytelmien" nimellä keinotella rahaa uusiin työväen pettämistarkoituksiin ja hämätä käsitteitä oikean ja väärän välillä. Tällainen ei ole enään pyrkimystä "taiteeseen taiteen vuoksi". Se on harkittua, järjestelmällistä petosta, kieroisti suunniteltu toimenpide niitä ääniä vastaan, jotka todellisuudessa vaativat teatteria lähemmäksi kansaa.

Porvarillinen liberalismi, milloin se ottaa asiaksensa puhua alemman luokan puolesta, ei koskaan tarkota totta. Silloin kun se näytelmäkirjallisuudessa itkee krokodiilin kyneleitä alemmaa luokkaa kohtaan, tämän luokan suosion toivossa, silloin sillä aina on

koira haudattuna, mikäli loppuratkaisu on kysymyksessä. Se pitää aina puukkoa hihassaan. Kuinka tyhjää ja sisälötöntä porvarikirjallisuus onkaan, niin yhtä se ei koskaan unhota; luokkaluonettaan. Henkisestä köyhyydestään huolimatta se kyllä pöyhkeilee muka humanistisuudellaan, vaikka uusien elämän arvojen luomisessa sillä ei ole minkäänlaista osaa. Rappeutuneisuus on sen pääominaisuus.

Säälittävän surkeata on porvarillinen vapaamielisyys kirjallisuudessaan. Se palvelee aina vallitsevaa makua ja että tuo maku ei liikoja vaadi kirjallisuudessa, sitä ei ole vaikea havaita.

Mitä kaikkea kasvaakaan tuossa apulannalla ravitussa henkisen viheliäisyyden yrftitarhassa!

Nuori runoilijan alku on kirjottanut kolmannen teoksensa ollen teemana luonnollisesti rakkaus. Liriteltyään sata sivua kuutamohaaveita, pääsee vihdoin teoksensa traagilliseen loistokohtaan; — "ja nuori mies astui vaunuun ja painautui istumaan vastapäätä hennotiirteistä, kalpeata nuorta naista, joka hänestä näytti vajonneen kokonaan sisäisen surun valtaan. Äkkiä kohotti nainen kasvonsa ja nuori mies tunsikin hänessä rakastajattarensa. Rva. X:n. — "Mitä onkaan tapahtunut", huudahti nuori mies kiihkeästi. Nyhyktyksiensä seasta l'motti nuori nainen, että hänen miehensä herra X on — kuollut, kaksi viikkoa sitten, jättäen jälkeensä viisi miljoonaa.

— "Nyt siis vihdoinkin voimme olla onnellisia, me kaksi", lausui nuori mies rajattomalla riemulla, ja suuteli rakastettunsa kättä.

— "Se olisi minunkin hartain toivoni, mutta se on kuitenkin mahdotonta", lausui nainen ja painoi päänsä alas.

— "Kun miehenne kerran on kuollut, mikä voisikaan estää meitä saamasta toisiamme", uteli nuori mies kiihkeänä.

— "Se toinen vanha mies, joka omissa kymmenen miljoonaa, — hän pyysi kättäni jo mieheni hautajaisissa ja häntä minä en saata hylätä", ilmoitti nainen katkonaisesti, vetäen kätensä pois nuoren miehen vavahtelevista kä-

sistä, ja syvä suru valtasi molemmat”.

Tässä on oivallinen näyte, joka osoittaa mitä henkisiä aarteita omaakaan porvarillinen muotikirjallisuus ja mitä yleinen maku siltä vaatii. Ja kuitenkin on tuollainen saasta, porvarikirjallisuuden a ja o, hakemisto ja henkinen kannustin. Mitäpä se muuta voisi ollakaan silloin, kun kirjallisuus on kadottanut kaiken toden ja oikean etsinnän, palvelukseen yksinomaan kapitalismin lakeijana, kuuliaisena orjana madellen henkisessä liejussaan. Poikkeukset vain vahvistavat sääntöä. Että näyte:mäkirjallisuus ei yritäkään olla poikkeus tästä, ei tarvitse edes todistella.

Työväenluokan kannalta kaipaa tämä surkea asiointila pikaista ja perinpohjaista muutosta. Muutoksen välttämättömyys on jo tullut selviöksi, ei vain yksilöille työväenliikkeen eturinnassa, vaan joukoille kokonaisuudessaan. Tässä on tapahtumassa sama reaksioni, jonka alaisuudessa kiemurtelee koko porvarillisen maailman ”pyhät ja loukkaamattomat” lait ja katsantokannat. Se on eteenpäin menoa, jonka es-tämiseksi kaikenlaisten suljungen rakenteleminen on turhaa ja toivotonta työtä. Turhaan ruoskituttaa nykyajan Xerxes mitä yhteiskunnallisia aaltoja, jotka uhkaavat pian hukuttaa haaksirikkoutuneen ja lopen lahoneen porvarillisen yhteiskunta-purren. Se näkee jo lopullisen tuhonsa ja kauhulla katsoo varmaa kuolemataan silmästä silmään. Tämä kaikki tapahtuu samaan aikaan, kun uuden yhteiskuntalain kolia asetetaan paikoilleen ja sen rakentaminen alotetaan, uusien ja varmojen mittojen mukaan.

Voiko sitten uusi draama tosiaankin syntyä ja voiko sellainen synnyttyään olla tekijänä työväenluokan vapautuksessa? Jos toisin olisi, niin porvarien syytös sosialismin pelkästä materialistisuudesta ja kauneus-arvojen hylkimisestä antaisi noille syytöksille pohjaa ja jonkinlaista oikeutusta. Kun sosialismi tarkoittaa perinpohjaista kumousta, ei vain teoriassa, mutta käytännössä, kumousta, joka on valmis tunnustamaan henkiset arvot, kuinka silloin voisikaan asettaa kyseenalaiseksi

draaman saattamista tuon suuren kokonaisuuden palvelukseen, koska kerran sen suuremmin vaikutus saatetaan empimättä tunnustaa.

No, riittävätkö jo esitetyt seikat o-sottamaan muunnoksen välttämättömyyttä? Onko esitetty kyllin päteviä syitä työväen näytelmän oikeutukselle ja onko osotettu sen syntymisen mahdollisuus? Ellei, niin tuotio huomiotamme maahan, jossa kapitalistinen järjestys on jo tehnyt vararikon.

Katsokaamme Venäjää.

Rehellisimmät tiedot tietävät sieltä kertoa ihmeellisiä asioita. Ne kertovat saavutuksista, jo olevina tosiasioina, joista uskalsi vain uneksia rohkeintaan proletaarinen mielikuvitus, vain muutama vuosi sitten. Siellä on teatterinkin alalla tapahtunut täydellinen vallankumous. ”Elämä tsaarinn edessä” on poissa teatterien ohjelmistosta ja tilalla jotain muuta. Tämän suunnattoman Neuvosto-Tasavallan uljaita asukkaita henkisesti ravitsevat tuhannet Kansan Teatterit, joissa miljoonat proletarit — taistelun lomassa — viettävät henkisen virkistyksensä suuria heikkiä. Teattereista ja konserttisaleista on siellä tehty suurten kansajoukkojen yhteisiä kiinnepisteitä, opin ja innostuksen valtavia ahjoja, joiden vaikutus on suunnaton. Se on hallinnollinen toimenpide ja sellaisenaan on se suurten ihmismassojen vuosisataisen henkisen nälän oikeata ruokkimista, jonka tunnuslauseena on: Kaikki kansalle ja kansan kautta! Maailma, katso Venäjää ja opi!

Kuinka välttämättömäksi onkaan Neuvostovalta havainnut juuri teatterien vaikutuksen, osottaa parhaiten se perinpohjainen järjestely, millä tähän uudistustyöhön on käsiksi käyty. Korkeamman kansanopetuksen etevimmät edustajat ovat määrätty tätä uudistusta toimeenpanemaan ja sen edelleen kehittymistä valvomaan. Tunnetuimmat nimet, maailman sosialismissa kirjallisuudessa on valittu teatteri-uudistusta avustamaan. Kaikki mahdolliset lähteet ovat omassa maassa avatut, synnyttämään ja edelleen kehittämään näytelmää, joka tukisi valiankumousta ja samalla vastaisi köyhälistön henkisiä

tarpeita. Tämän ihmeellisen köyhälistövallan saavutukset teatterin alalla ovat vieläkin ihmeellisemmät, joka sellaisenaan osoittaa mihin kykenee teatteri köyhälistön omista käsissä ja mikä suuremmin vaikutus sillä on itse vallankumouksellisessa, luovassa työssä. Tuntuu siltä kuin tälle kansanopetushaaralle olisi annettu yhtä tärkeä merkitys kuin rintamataisteluille rajalla, päälle hyökkäviä "sivistysvaltain" rosvolaumoja vastaan. Samalla se osoittaa väijäämätöntä pyrkimystä uuden, puhtaamman kulttuurin perään ja torjuu sivistyksellään kerskailevan maailman parjaukset, henkisestä alamittaisuudesta, ollen valona koko maailman proletariatile.

Kun näin häikäiseviä esimerkkejä on jo olemassa uuden draaman syntymiselle ja yhä raskaimpia rikoksia havaitaan porvarillisen teatterin kaikissa edesottamisissa, joilla se aina tarkoittaa köyhälistön kurissa pitämistä, niin ei ole

suinkaan liian aikaista puhua työväen omasta näytelmästä. Se on pikemminkin myöhempiä. Viivyttelyminen tässä asiassa merkitsee tuhlattua aikaa.

Vallankumouksellista ylimenökautta vain lyhennetään silläkin, että ryhdytään ajoissa valmistuksiin, unohtamatta milloinkaan varsinaista päämäärää. Tämän tehtävän suoritus kuuluu köyhälistölle itselleen eikä kenellekään muulle.

Vaatimuksessaan: teatteri lähemmäs kansaa, on köyhälistö järkkymätön. Se vaatii ehdottoman kontrollin tälläkin alalla omiin käsiinsä, välttämättömänä ja välittömänä osana koko saallista, heti kun vallansiirto proletariatin käsiin alkaa.

Silloin kun näyttämötaiteellamme on noin loistava tulevaisuus, on siis vihdoin aika ryhtyä luomaan köyhälistön omaa draamaa, — toistaiseksi taistelun merkeissä, sillä **vallankumous on taistelua**.

KATSAUKSIA

Koltchakin oljenkorsi

True translation filed with the postmaster at Fitchburg, Mass., on Oct. 4 as required by the act of Oct. 3, 1917.

"Koko Venäjän hallituksen" itsevalttias päämies Koltshak on henkitoireissaan. Hänen niin mahtipontisesti alkamansa sotaretki Moskovaa vastaan, pannakseen siellä päähänsä keisarikuunun, on päättynyt pannukakkuun. Trotskyn ennustus on toteutunut, kun hän useita kuukausia sitte sanoi Koltshakin saavan hakea kruunuaan Siperian lumisilta tundrailta.

Venäjän uljas punanen armeija on työntänyt tämän "Koko Venäjän hallituksen" joukkoineen syvälle Siperian eräseutuihin. Ei auttanut Koltshakia hänen harjoittamansa kauheat raakuudet, ei liittolaisten aseet.

Sanotaan hukkuvan tarttuvan vaika oljenkorteen. Niin tekee nyt myös

Koltshak. Luulotellulla mahtavuusasteellaan hän kohteli mitä ylimielisemmin Siperian "kansaa". Sotilasdiktatuurin käsissä oli kaikki valta. Röyhkeästi hän vastasi kysymyksiin, miten hän tulee järjestämään Venäjän uuden "kansanvallan". Vasta sitte kun hän on päässyt Moskovaan ja "järjestys" palautettu maahan, vasta sitte voidaan kutsua koolle "perustuslaki-kokous", sanoi hän. Ja koko "kansanvaltainen" peili oli niin järjestetty, että "kansanvalta" olisi saanut vain siunata hänen tekonsa ja "laillisesti" asettaa kruunun hänen päähänsä.

Nyt henkitoireissaan alkaa hänkin turvuantua "kansanvaltaan". Hän on näet kutsunut koolle Siperian Semstovojen — kunnallishallintojen — edustajien kongressin, jotta "tänä raskaana, ratkaisevana hetkenä" koko